

СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ ЯК КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF SOCIAL COMPETENCE OF A NURSE AS COMPONENTS OF PROFESSIONAL COMPETENCE

У статті розкрито сутнісну характеристику соціальної компетентності медичних сестер, професійна компетентність яких є важливою умовою зміцнення здоров'я на рівні суспільства, основою якісної медичної допомоги та ефективної взаємодії в професійному середовищі. Зазначено, що дослідження соціальної компетентності медичних сестер є предметом наукового інтересу багатьох учених, особливо в галузі медичної психології, соціальної роботи та професійної етики. Здійснено порівняльний аналіз понять «компетенція» і «компетентність»: «компетенція» передбачає сукупність знань, умінь і навичок, які визначають здатність людини до діяльності, а «компетентність» представляє інтегративну якість особистості, що включає когнітивний, практичний та ціннісний компоненти. Уточнено, що автором поняття «соціальна компетентність» є німецький вчений Г. Рот, який соціальну компетентність вважав одним із різновидів людської компетентності, що відображає взаємодію між людьми. Соціальна компетентність включає кілька елементів: здатність до співпраці (ефективне спілкування та спільна робота в команді); соціальну відповідальність (усвідомлення наслідків своїх дій для інших та суспільства загалом); емпатію (здатність розуміти емоційні стани інших людей та реагувати на них належним чином); навички вирішення конфліктів (вміння конструктивно вирішувати суперечки, зважаючи на інтереси всіх сторін). Визначено, що соціальну компетентність медичної сестри можна розглядати як інтегративну характеристику, що передбачає здатність до ефективної соціальної взаємодії, співпраці в міждисциплінарних командах, вирішення конфліктів і забезпечення високого рівня соціальної підтримки для пацієнтів. Ця компетентність також включає вміння розуміти та приймати соціальні ролі в професійному середовищі.

Ключові слова: компетенція, компетентність, професійна компетентність, соці-

альна компетентність, медична сестра, медсестринство.

The article reveals the essential characteristics of the social competence of nurses, whose professional competence is an important condition for health promotion at the level of society, the basis of quality medical care and effective interaction in the professional environment. It is noted that the study of social competence of nurses is the subject of scientific interest of many scientists, especially in the field of medical psychology, social work and professional ethics. A comparative analysis of the concepts of «competence» and «competency» was carried out: «competence» implies a set of knowledge, abilities and skills that determine a person's ability to act, and «competency» represents an integrative quality of a person, which includes cognitive, practical and valuable components. It is specified that the author of the concept of «social competence» is the German scientist H. Roth, who considered social competence to be one of the varieties of human competence, which reflects the interaction between people. Social competence includes several elements: the ability to cooperate (effective communication and teamwork); social responsibility (awareness of the consequences of one's actions for others and society in general); empathy (the ability to understand the emotional states of other people and respond to them appropriately); conflict resolution skills (the ability to constructively resolve disputes, taking into account the interests of all parties). It was determined that the social competence of a nurse can be considered as an integrative characteristic, which involves the ability for effective social interaction, cooperation in interdisciplinary teams, conflict resolution and ensuring a high level of social support for patients. This competence also includes the ability to understand and accept social roles in a professional environment.

Key words: competence, competency, professional competence, social competence, nurse, nursing.

УДК 614.253.5:005.336.5
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/75.10>

Филипюк Д.О.,
доктор філософії,
викладач акушерства і гінекології
Фахового медичного коледжу
Комунального закладу вищої освіти
«Рівненська медична академія»
Рівненської обласної ради

Вступ. У сучасній системі охорони здоров'я надання якісної медичної допомоги вимагає високого рівня професіоналізму медичних працівників. Медичні сестри виконують широкий спектр завдань – від фізичного догляду за пацієнтами до забезпечення виконання медичних протоколів, роботи з медичною технікою, ведення медичної документації. Це вимагає глибоких знань і вмінь, а також постійного професійного розвитку. Медсестри відіграють важливу роль в організації догляду за пацієнтами, проведенні процедур, моніторингу стану здоров'я. Їхня професійна компетентність безпосередньо впливає на безпеку пацієнтів і результати лікування. Медичні сестри є ключовими фігурами в профілактичних

здоров'язбережувальних програмах, тому їхня професійна компетентність є визначальною і для зміцнення здоров'я на рівні суспільства. Оскільки медсестринство належить до групи соціономічних, допомагаючих професій, то важливою компонентою професійної компетентності сучасної медичної сестри є соціальна компетентність.

Дослідження соціальної компетентності медичних сестер є предметом наукового інтересу багатьох учених, особливо в галузі медичної психології, соціальної роботи та професійної етики. У фокусі таких наукових розвідок – розвиток соціальних навичок, комунікації, емоційного інтелекту медичних сестер, робота в міждисциплінарних командах. Серед зарубіжних дослідників соціальної

компетентності фахівців із медсестринства – Дж. Вотсон (J. Watson), авторка теорії «турботи» (Caring Theory), в центрі якої – важливість соціальних та емоційних аспектів у догляді за пацієнтами. П. Беннер (P. Benner) вивчала розвиток професійної компетентності медичних сестер, зокрема, їхніх соціальних навичок у процесі професійного становлення та розвитку. Авторка акцентує увагу на значенні досвіду та емпатії в медсестринській практиці. Е.С. Хеффернан (A.S. Heffernan) досліджувала важливість міжособистісних відносин у медсестринстві та їхній вплив на якість наданої медичної допомоги.

Доволі чисельними є вітчизняні наукові розвідки в проблемному полі теми дослідження. Формування фахової компетентності майбутніх фахівців сестринської справи досліджували Л. Борисюк, Т. Дерев'яно, О. Козакевич, С. Левківська, Н. Чорнобрива та інші. Різні компоненти професійної компетентності медичних сестер вивчали Н. Олійник, Н. Педоренко (культурологічна компетентність), Г. Марараш (професійно-особистісна компетентність), Т. Дударєва, Н. Белькевич (комунікативна компетентність) тощо. При цьому все ще потребують подальшого розвитку дослідження соціально-психологічних аспектів професійної діяльності медичних сестер, їхньої професійної культури, зокрема, розвитку соціальної компетентності фахівців із медсестринства в умовах сучасних медичних установ.

Метою статті є дати сутнісну характеристику соціальної компетентності як складової професійної компетентності медичної сестри.

Для досягнення мети дослідження нами застосовувалися **методи** аналізу наукових джерел, порівняння, узагальнення та синтезу для уточнення змісту понять «компетенція», «компетентність», «професійна компетентність», «соціальна компетентність», «соціальна компетентність медичної сестри».

У сучасних умовах підготовка фахівців різного рівня та профілю здійснюється на основі компетентнісного підходу, в основі якого лежить ідея професійних компетенцій, сформована у зарубіжній соціальній теорії як один з найбільш ефективних способів вирішення протиріч у розвитку освіти та суспільства, що ставить людину перед необхідністю бути компетентною у багатьох сферах діяльності і неперервно оновлювати свої знання. Саме компетенція є мірилом освітнього успіху особистості, що виявляється в професійних та соціально значущих ситуаціях. До основних характеристик компетенції можна віднести: спеціальні знання та вміння, необхідні для продуктивної діяльності; здатність та готовність особистості до певного виду діяльності.

Порівняння понять «компетенція» і «компетентність» показує, що ці терміни близькі, оскільки

походять від однокорінних англійських слів «competence» і «competency», але часто характеризуються різним осмисленням; обидва поняття ширші, ніж просто знання, вміння та навички, оскільки включають:

- сукупність якостей особистості, яка має ціннісно-мотиваційні здібності;
- готовність долати стереотипи у діяльності;
- гнучкість мислення, самостійність та цілеспрямованість [1].

Таким чином, поняття «компетенція» передбачає сукупність знань, умінь і навичок, які визначають здатність людини до діяльності, а «компетентність» представляє інтегративну якість особистості, що включає когнітивний, практичний та ціннісний компоненти. Дефініція «компетентність» дозволяє виділити складну інтегративну здатність особистості при вирішенні професійних проблем на основі досвіду та компетенцій. Професійна компетентність медичної сестри, на нашу думку, представляє системоутворюючий фактор професійної підготовки та майбутньої професійної діяльності фахівця, який забезпечується синтезом професійних знань та умінь та визначає готовність його до професійної діяльності та подальшого професійного зростання.

Професійна компетентність медичного працівника полягає в здатності діяти належним чином у складній професійній ситуації з надання допомоги шляхом мобілізації знань і клінічних навичок, водночас приймаючи такі рішення, щоб надавати допомогу безпечним та етичним способом. Професійна компетентність також спирається на здатність фахівця визнавати та поважати особистісні кордони при виконанні своїх професійних обов'язків.

У структурі професійної компетентності фахівців різного профілю можемо виокремити:

- спеціальну компетентність – здатність виконувати певні професійні завдання на основі спеціальних знань, умінь та навичок, які стосуються конкретної сфери діяльності. Вона включає в себе поглиблені знання в професійній галузі, вміння використовувати інструменти та методи, специфічні для цієї галузі, а також досвід, що дозволяє ефективно вирішувати складні професійні завдання;

- особистісно-індивідуальну компетентність – здатність керувати власним розвитком, емоціями, поведінкою та життєвими процесами. Ця компетентність включає самосвідомість, самооцінку, вміння приймати рішення, мотивацію до саморозвитку, а також здатність контролювати стрес і зберігати емоційну рівновагу;

- професійно-правову компетентність – знання та розуміння законодавчих і нормативних актів, що регулюють професійну діяльність, а також вміння правильно застосовувати ці знання в практиці.

Компетентність включає здатність дотримуватися юридичних вимог, розуміти правові аспекти професійної етики, прав людини та її обов'язків, а також оцінювати правові ризики та наслідки своїх дій;

– соціальну компетентність – здатність людини ефективно взаємодіяти з іншими в різних соціальних ситуаціях. Соціальна компетентність включає вміння будувати міжособистісні стосунки, комунікувати, вирішувати конфлікти, працювати в команді та враховувати соціальні норми і правила поведінки і часто ототожнюється з комунікативною компетентністю [2].

Є. Санченко групує професійні компетентності у три основних блоки: соціальні (пов'язані з оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості); мотиваційні (пов'язані з внутрішньою мотивацією, інтересами, індивідуальним вибором особистості); функціональні (пов'язані зі сферою знань, вміннями оперувати науковими знаннями та фактичним матеріалом) компетентності [3].

Л. Білик професійну компетентність медичного фахівця (бакалавра медицини, сестри медичної) розглядає як «інтегративну якість високомотивованої особистості, що визначається сукупністю професійних знань, умінь і навичок, професійно-особистісних якостей, які забезпечують внутрішню готовність здійснювати професійну діяльність згідно із кваліфікаційними вимогами та морально-етичними нормами, що проявляється в реалізації особистісного потенціалу, удосконаленні досвіду та прагненні до безперервної самоосвіти» [4]. Вирішення проблеми формування професійної компетентності медичної сестри передбачає звернення до аналізу специфіки її професійної діяльності.

Соціальна компетентність є важливим компонентом професійної компетентності, оскільки вона включає здатність людини ефективно взаємодіяти з іншими в різних соціальних і професійних контекстах. У сучасному світі вимоги до професійної діяльності виходять за межі лише технічних знань і навичок. Важливою стає здатність будувати конструктивні відносини, вирішувати конфлікти, працювати в команді, проявляти емпатію та розуміти емоції інших людей.

Відсутність єдиного підходу до розуміння соціальної компетентності як компоненти професійної компетентності дозволяє розглядати це поняття більш звужено чи широкі, з позицій тієї чи іншої галузі науки. Зокрема, в останні роки популярним є вивчення соціальної компетентності крізь призму емоційного інтелекту, прикладом чого є праці Д. Гоулмана (Daniel Goleman), використані в тому числі для досліджень у сфері медсестринства.

Авторство поняття «соціальна компетентність» належить німецькому вченому Г. Роту, який соціальну компетентність вважав одним із різновидів людської компетентності, що відображає

взаємодію між людьми [5]. За Ротом, соціальна компетентність включає кілька важливих елементів: здатність до співпраці – ефективне спілкування та спільна робота в команді; соціальну відповідальність – усвідомлення наслідків своїх дій для інших та суспільства загалом; емпатію – здатність розуміти емоційні стани інших людей та реагувати на них належним чином; навички вирішення конфліктів – вміння конструктивно вирішувати суперечки, зважаючи на інтереси всіх сторін. Г. Рот вважав, що соціальна компетентність формується через виховання, соціалізацію та активну участь в соціальних групах [6].

Соціальна компетентність зазвичай розглядається як здатність ефективно взаємодіяти з іншими людьми в соціальному середовищі, що включає як комунікативні навички, так і вміння налагоджувати стосунки, вирішувати конфлікти, розуміти соціальні норми та працювати в команді. У зарубіжних наукових працях соціальну компетентність розглядають як: здатність індивіда розуміти, усвідомлювати та регулювати власні емоції та емоції інших, а також ефективно взаємодіяти з оточуючими завдяки розвиненим комунікативним навичкам, емоційній грамотності та здатності до співпраці (Дж. Грінспен (J. Greenspan)); інструмент досягнення власних цілей без соціальної ізоляції, порушення правил соціальної взаємодії або нехтування інтересів інших людей (Ю. Кеннінг (U.P. Kanning, M. Горенберг (M. Horenburg)); здатність людини діяти адекватно в соціальних ситуаціях і створювати позитивні взаємини з іншими людьми, пристосовуватися до соціальних норм, так і вміння вирішувати конфлікти (Н. Хопф (H. Hopf)); здатність особистості успішно функціонувати в соціальних взаємодіях, зберігаючи баланс між індивідуальними потребами та очікуваннями суспільства (Г.-Г. Рот (H.-H. Roth) [7].

Соціальна компетентність розглядається вітчизняними науковцями як важливий компонент розвитку особистості, її здатності ефективно взаємодіяти в суспільстві, а також як:

1) інтегративна характеристика особистості, яка відображає здатність до соціальної адаптації, ефективної комунікації та взаємодії з оточуючими в різних соціальних умовах; охоплює вміння будувати міжособистісні стосунки, вирішувати соціальні конфлікти та діяти відповідно до норм і цінностей суспільства (О. Сухомлинська);

2) здатність адекватно взаємодіяти в соціумі, що передбачає розвиток моральних норм, емоційного інтелекту, соціальних навичок і поведінкових моделей. Соціальна компетентність тісно пов'язана з морально-етичним вихованням і громадянською відповідальністю (І. Зязюн)

3) здатність брати активну участь у соціальному житті, взаємодіяти з іншими людьми, ефективно працювати в команді, вирішувати конфлікти

і брати відповідальність за власні дії в соціальному контексті (О. Овчарук);

4) здатність ефективно взаємодіяти в соціумі, будувати міжособистісні зв'язки та адаптуватися до різних соціальних ситуацій (Т. Докторович);

5) здатність ефективно взаємодіяти з соціальним середовищем, використовуючи комунікативні та соціально-психологічні навички; передбачає розвиток навичок емпатії, здатності до діалогу і вирішення соціальних конфліктів (В. Бондар) [1; 8].

Ці визначення підкреслюють, що соціальна компетентність є комплексним утворенням, яке поєднує в собі знання, уміння та навички, необхідні для успішної соціальної взаємодії й адаптації в різних соціальних контекстах. Таким чином, соціальна компетентність є сукупністю знань, здібностей і навичок людини, що сприяє високоефективній соціальній поведінці [9].

Т. Докторович, авторка концепції соціальної компетентності, наголошує на розвитку таких її ключових аспектів:

Комунікативні навички – вміння слухати, чітко висловлювати думки та вести діалог.

Емпатія – здатність розуміти та враховувати емоції та переживання інших.

Конфліктологічна компетентність – навички вирішення конфліктів у конструктивний спосіб.

Соціальна відповідальність – здатність приймати рішення з урахуванням інтересів суспільства [10].

Науковиця вважає, що соціальна компетентність є невід'ємною складовою професійної та особистісної самореалізації людини.

Найчастіше серед складових соціальної компетентності виокремлюють:

1. Комунікативні навички – здатність чітко висловлювати думки, слухати співрозмовника та підтримувати діалог. Це стосується як вербальної, так і невербальної комунікації.

2. Емоційний інтелект – здатність розуміти власні емоції та емоції інших людей, управляти ними в процесі взаємодії. Це сприяє кращому розумінню потреб і мотивації інших, що важливо у професійній діяльності.

3. Конфліктологічну компетентність – здатність ефективно вирішувати конфліктні ситуації, знаходити компроміси і вирішувати суперечності без ескалації проблеми.

4. Емпатію – здатність поставити себе на місце іншої людини, розуміти її переживання та почуття. Емпатія важлива в професіях, пов'язаних із взаємодією з клієнтами або колегами.

5. Соціокультурну чутливість – розуміння і повага до соціокультурних відмінностей, що є важливим в умовах глобалізації та міжкультурної співпраці.

Таким чином, соціальна компетентність є невід'ємною частиною загальної професійної

компетентності, оскільки вона впливає на якість професійної діяльності через ефективну взаємодію в соціальному середовищі.

Соціальна компетентність медичної сестри є важливою складовою професійної діяльності, оскільки саме медична сестра відповідає за ефективну взаємодію з пацієнтами, колегами та іншими учасниками лікувального процесу. Соціальну компетентність медичної сестри можна розглядати як інтегративну характеристику, що передбачає здатність до ефективної соціальної взаємодії, співпраці в міждисциплінарних командах, вирішення конфліктів і забезпечення високого рівня соціальної підтримки для пацієнтів. Ця компетентність також включає вміння розуміти та приймати соціальні ролі в професійному середовищі. Соціальна компетентність медичної сестри полягає в здатності забезпечувати належний рівень комунікації з пацієнтами, медичним персоналом і родичами пацієнтів. Це включає не тільки знання медичних протоколів, але й вміння підтримувати пацієнтів емоційно, враховувати їхні індивідуальні потреби та створювати умови для комфортного лікування.

Вищезазначене демонструє прихильність наукової спільноти до тлумачення соціальної компетентності медичної сестри як сукупності соціальних навичок і вмінь, що сприяють ефективній роботі з пацієнтами та колегами, забезпеченню комунікаційних процесів, організації колективної роботи та підтримці морального клімату в медичному колективі.

Соціальна компетентність медичної сестри включає не лише професійні навички, але й важливі соціальні аспекти, такі як комунікативні здібності, емпатія, вміння працювати в команді, що є визначальними для забезпечення високоякісної медичної допомоги. Ці визначення підкреслюють, що соціальна компетентність медичної сестри є не тільки набором навичок, але й здатністю до адаптації та співпраці в різних соціальних контекстах.

Структуру соціальної компетентності медичної сестри можна поділити на такі основні компоненти:

1. Комунікативна компетентність.
 - Здатність до ефективного спілкування: уміння чітко передавати інформацію, слухати, ставити питання та надавати зворотний зв'язок.
 - Емпатія: розуміння емоційного стану пацієнтів, вміння проявляти співчуття та підтримку.
 - Навички міжкультурної комунікації: врахування різноманітності культур, традицій та мов під час взаємодії з пацієнтами різного походження.
2. Етична та правова компетентність.
 - Дотримання етичних стандартів: знання основ медичної етики, зокрема поваги до гідності пацієнта, конфіденційності та прав пацієнта.
 - Знання правових норм: розуміння нормативно-правових актів, що регулюють діяльність медичної сестри, і виконання їх у практиці.

3. Соціальна взаємодія.

- Робота в команді: здатність ефективно співпрацювати з колегами, лікарями та іншими медичними працівниками.

- Медіація: уміння попереджати, вирішувати та конструктивно розв'язувати конфліктні ситуації як з пацієнтами, так і з колегами.

- Мотивація до самовдосконалення: прагнення до постійного професійного розвитку та підвищення соціальної грамотності.

4. Емоційна стабільність та стресостійкість.

- Здатність до самоконтролю: управління власними емоціями у стресових або складних ситуаціях.

- Психологічна стійкість: уміння зберігати спокій і діяти адекватно в критичних ситуаціях.

5. Адаптивність.

- Здатність до адаптації: швидке пристосування до змін у робочому середовищі або в потребах пацієнтів.

- Гнучкість у вирішенні завдань: уміння шукати рішення в нових або непередбачуваних ситуаціях.

6. Професійна відповідальність та ініціативність.

- Самостійність у прийнятті рішень: здатність брати на себе відповідальність за власні дії.

- Активність у професійній діяльності: ініціатива в удосконаленні якості медичного обслуговування.

7. Соціальна відповідальність.

- Розуміння соціальної ролі: усвідомлення свого впливу на суспільство, допомога в розвитку медичної культури в громаді.

- Волонтерська діяльність: участь у суспільно значущих проєктах або ініціативах, які сприяють здоров'ю населення.

Кожен з цих компонентів робить внесок у формування соціальної компетентності медичної сестри, що є основою для якісної медичної допомоги та ефективної взаємодії в професійному середовищі

Вважаємо за доцільне розкрити зміст окремих компонентів соціальної компетентності медичної сестри:

1. Комунікативні навички: медична сестра повинна вміти чітко пояснювати процедури пацієнтам, вислуховувати їхні скарги та проблеми, а також надавати необхідну емоційну підтримку. Взаємодія з родичами пацієнтів часто вимагає тактовності та чутливості, щоб пояснити стан пацієнта або надати поради щодо догляду.

2. Емоційний інтелект: медична сестра має бути чутливою до психологічного стану пацієнтів, які можуть відчувати страх, біль або тривогу, здатною розуміти та контролювати власні емоції, емоції пацієнтів і колег, оскільки це допомагає створити комфортну атмосферу та уникати конфліктів у роботі.

3. Емпатія допомагає встановлювати довірливі відносини, що сприяє швидшому одужанню пацієнтів.

4. Конфліктологічні навички: у медичному середовищі можуть виникати конфліктні ситуації як з пацієнтами, так і з їхніми родичами або колегами. Медична сестра має вміти вирішувати конфлікти конструктивно, знаходити компроміси та зберігати професіоналізм у стресових ситуаціях.

5. Соціокультурна чутливість: у медичних установах можуть бути пацієнти з різних соціокультурних та соціальних груп. Здатність враховувати культурні відмінності в процесі догляду за пацієнтами є важливою для забезпечення ефективної медичної допомоги та уникнення непорозумінь.

6. Навички роботи в команді: робота медичної сестри часто пов'язана з виконанням завдань у співпраці з лікарями, іншими медичними сестрами та працівниками. Соціальна компетентність сприяє кращій координації, обміну інформацією та ефективній взаємодії в команді.

Висновки. Таким чином, професійна та соціальна компетентність медичних сестер є визначальним чинником для забезпечення високоякісного догляду за пацієнтами, ефективної взаємодії в медичних колективах та адаптації до сучасних вимог медицини. Соціальна компетентність є важливою частиною професійної компетентності медичної сестри, оскільки забезпечує успішну взаємодію медичного працівника з пацієнтами та колегами, сприяє їхній активній участі в процесі лікування і профілактики; підвищує якість надання медичної допомоги. Соціальна компетентність фахівця сприяє покращенню командної роботи (професіонали зі сформованою соціальною компетентністю здатні ефективніше працювати в колективі, обмінюватися знаннями та підтримувати позитивну атмосферу), підвищенню продуктивності (соціально компетентна особа здатна краще організувати роботу, підтримувати ефективні робочі зв'язки та уникати конфліктів), розвиває лідерські якості (розвиток соціальних навичок підвищує лідерський потенціал, оскільки ефективна взаємодія з підлеглими та колегами є важливою складовою керівництва).

До перспективних напрямів подальших досліджень соціальної компетентності медичних сестер ми відносимо: формування та розвиток уміння медичних сестер проявляти емпатію й управляти стресовими ситуаціями, формуючи копінг-стратегії; вивчення етичних аспектів соціальної взаємодії медичної сестри та інших учасників системи охорони здоров'я.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Професійна освіта: словник / уклад. С. У. Гончаренко та ін.; за ред. Н. Г. Ничкало. К.: Вища школа, 2000. 380 с.

2. Левківська С.М. Формування фахової компетентності майбутніх медичних сестер як наукова проблема. *Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки*. 2014. Випуск 1 (73). С. 124–131.

3. Санченко Є.М. Поняття ключових компетенцій у змісті освіти зарубіжних країн: постановка проблеми. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvd_2010_3_7 (дата звернення: 12.08.2024).

4. Білик Л.В. Ключові складники професійної компетентності медичного фахівця. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2021. Випуск 81. Серія 5. С. 34–37.

5. Гончарова-Горянська М. Соціальна компетентність: поняття, зміст, шляхи формування в дослі-

дженнях зарубіжних авторів. *Рідна школа*. 2015. № 7-8. С. 5–8.

6. Roth H. *Pädagogische Anthropologie*. Berlin, 1969. 268 p.

7. Kanning U.P., Horenburg M. Social competence – an overview of contemporary research and practice. *Вісник Одеського національного університету. Психологія*. 2014. Т. 19. Вип. 2. С. 141–153.

8. Овчарук О. Ключові компетентності: європейське бачення. *Управління освітою*. 2014. № 2. С. 6–9.

9. Kanning U.P. Soziale Kompetenz: Definition, Strukturen und Prozesse. *Zeitschrift für Psychologie*. 2002. Vol. 210. P. 154–163.

10. Докторович М.О. Соціальна компетентність як наукова проблема. *Психологія і суспільство*. 2009. № 3. С. 144–147.